

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2020. május 13.

BIOLÓGIA

EMELT SZINTŰ ÍRÁSBELI VIZSGA

JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI ÚTMUTATÓ

EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA

Útmutató az emelt szintű dolgozatok értékeléséhez

1. Kérjük, **piros tollal** javítson!
2. Ha a kérdésre adott válasz hiánytalan, pipálja ki! Minden **pipa 1 pontot ér**. Fél pont nem adható. Amennyiben a kétpontos feladatot helyesen oldotta meg a vizsgázó, két pipát tegyen!
3. Ha egy feladatnak olyan helyes megoldása is van, mely a javítókulcsban nem szerepel, kérjük, hogy a javító fogadja el. Így járjon el a szinonim kifejezések esetében is (például *kloroplasztisz – zöld színtest*)!
4. A megoldókulcsban **ferde vonallal (/)** jeleztük az egymással egyenértékű helyes válaszokat.
5. A feladat végén a szürke mezős táblázatban **összesítse a pontszámokat!**
6. A teljes feladatsor végén az **összesítő táblázatban** adja meg az egyes feladatokra elért pontszámot, majd ezek összegeként az összpontszámot!
7. A választható esszéfeladatok melletti margón **pipával jelölje a helyes válaszokat**. A megoldókulcsban csak a tartalmilag fontos elemek, szakkifejezések, szókapcsolatok szerepelnek logikai sorrendben. Kérjük, hogy fogadja el az ettől eltérő sorrendű, de logikus felépítésű fogalmazást is – amennyiben a feladat nem rendelkezik ezzel ellentétesen. Végül, kérjük, összesítse a helyes válaszok pontszámát, és írja be az összesítő táblázat megfelelő mezőjébe!
Esszéfeladatban pont csak az irányító kérdéseknek megfelelő válaszokra adható.
8. Amennyiben a vizsgázó mindkét választható feladattal (A és B) foglalkozott, az értékelésnél a „Fontos tudnivalók” címszó alatt leírtakat vegye figyelembe!
9. Ha az a feladat, hogy a vizsgázó **egész mondatban fogalmazzon** – például az indoklásoknál, magyarázatoknál, esszében – csak nyelvileg helyes mondatok fogadhatók el. Kérjük, hogy a **helyesírási hibákért ne vonjon le pontot**, de az **értelemzavaró fogalmazást vagy az egymásnak ellentmondó válaszokat ne fogadja el!**

Eredményes munkát kívánunk!

I. Virágok, magok

8 pont

A feladat a részletes követelményrendszer 3.4.1. és 3.4.3. pontjai alapján készült.

Az ábra forrása: http://users.atw.hu/banokisk/viragos_novenyek.php

1. A porzó és a termő nem egy időben aktív / a saját pollen genetikailag összeférhetetlen a termővel. *Más jó megfogalmazás is elfogadható.* 1 pont
2. Különböznek, mert meiózissal jöttek létre / a homológ párok véletlenszerű szétválása / a rekombinációk lehetősége miatt. 1 pont
3. C: szíromlevél / pártá D: csésze(levél) *Mindkettő megnevezése esetén:* 1 pont
4. A 1 pont
5. D 1 pont
6. D 1 pont
7. Az (egyik) hímivarsejt által megtermékenyített központi sejtből. 1 pont
8. Lehetővé válik a víztől független megtermékenyítés. *Másként is megfogalmazható.* 1 pont

II. DDT-rezisztens szúnyogok

11 pont

A feladat a részletes követelményrendszer 4.8.1 és 6.1.2 pontjai alapján készült.

1. *KDR mínusz* allél gyakorisága $q=0,2$
A *KDR mínusz* allélre heterozigóta ($2pq$) és homozigóta (q^2) egyedek rezisztensek a DDT-re:
 $2pq+q^2=0,32+0,04=0,36$ / 36%-a rezisztens a populációnak. 1 pont
A két allél más betűkkel is jelölhető.
2. DDT jelenlétében a *KDR mínusz* allélt hordozó egyedek szaporodási / szelekciós előnyt élveztek, ezért a *KDR mínusz* allél nagyobb arányban / nagyobb valószínűséggel jutott a következő nemzedékekbe (ami az allél gyakoriságának folyamatos növekedését eredményezte a populációban.) 1 pont
3. A folyamatos szelekció miatt. / az allélok alkalmassága nem azonos / az allélgyakoriságok változnak. 1 pont
4. A, C, D 1+1+1 = 3 pont
5. DNS 1 pont
6. mRNS 1 pont
7. aminosavsorrendje / elsődleges szerkezete 1 pont
8. térszerkezete / konformációja 1 pont

III. Csontok és izmok

13 pont

A feladat a részletes követelményrendszer 4.3.1., 4.3.2. és 6.3.2 pontjai alapján készült.

Fényképek: eredeti (Párizs, Anatómiai Múzeum)

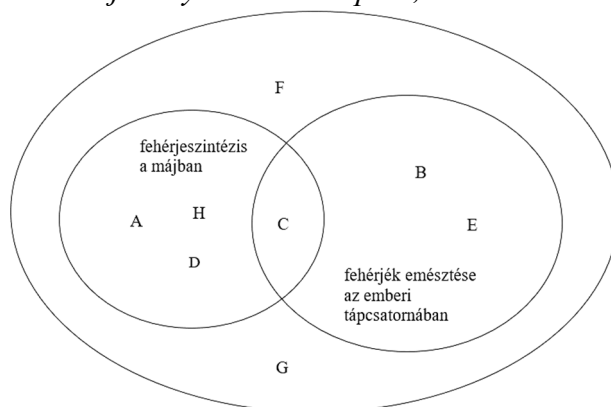
1. Csökken	1 pont
2. Orsócsont, singcsont	1 pont 1 pont
3. $k_1 \cdot C = k_2 \cdot X$ $28 \cdot 100 = 2 \cdot X$ 1400 = X, vagyis 1400 N erőt kell kifejteni az izomnak.	1 pont 1 pont
4. felkarcsont	1 pont
5. Eredetük / elrendeződésük / kapcsolódási rendjük azonos, noha funkciójuk eltér.	1 pont
6. A hosszabb csontok miatt az izom összehúzódása nagyobb elmozdulást hoz létre, (mint a delfinnél), ami a gepárd életmódjával függ össze: (a szárazföldön gyors futással kell elérnie zsákmányát. <i>Másképp is megfogalmazható. A válasz mutasson rá az összefüggésre a szárazföldön elérhető gyorsaság és a csontok hossza között.</i>	1 pont
7. A	1 pont
8. C	1 pont
9. B	1 pont
10. A	1 pont
11. D	1 pont

IV. Központi laboratóriumunk, a máj

13 pont

A feladat a követelményrendszer 2.1., 2.2.1., 4.4.2. és 4.4.3. pontjai alapján készült.

1. A és D	1 + 1 = 2 pont
2. A: glikogén	1 pont
B: glükóz / szőlőcukor	1 pont
C: energia / ATP	1 pont
3. Minden jó helyre írt betű 1 pont, összesen	8 pont

V. Az idegrostok ingerületvezetése **6 pont**

A feladat a részletes követelményrendszer 4.8.1., 6.2.2. fejezetei alapján készült.

Az ábra forrása: <https://www.quora.com/Why-is-myelination-of-neurons-important>

Az adatok forrása:

https://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_524_Elettan/ch04s06.html

Szirmai Imre: Neurológia Medicina 2011.

1.

Részlet neve	Betűjele
Gliasejt /Schwann-sejt	D
Axon / Ranvier-féle befűződés	E

Minden helyesen kitöltött sor egy pont, összesen

2 pont

2. A nagyobb átmérőjű rost gyorsabban vezet. Adatpárral indokolva!

1 pont

Pl: A 15 átmérőjű A α rostok vezetési sebessége 70–120 m/s, míg a 8 átmérőjű A β rostok 30–70 m/s-os sebességgel vezetik az ingerületet.
Más példa is elfogadható.

1 pont

3. Pl: Az ember A α rostjai vékonyabbak (15 μ m), mint a csótány axonok, mégis gyorsabban vezetik az ingerületet.
(Más adatpár feltüntetése is elfogadható.)

1 pont

A velőshüvelyes rostok gyorsabban vezetik az ingerületet, mert azokon ugrálva / csak a (Ranvier-féle) befűzésekén (míg a csupasz rostokon pontról pontra) terjed az ingerület.
Más megfogalmazásban is elfogadható az indoklás.

1 pont

VI. A szklerózis multiplex **6 pont**

1. Szklerózis multiplexben az idegrostok velőshüvelye károsodik, ezért a vezetési sebesség csökken.

1 pont
1 pont

2. D és E

1 + 1 = 2 pont

3. Nem öröklődhet X ivari kromoszómán, mert ha úgy volna, több férfi volna beteg, mint nő.

1 pont

4. Az egypetéjű ikrek genetikai állománya (szinte teljesen) megegyezik, ezért a betegség örökölhetősége / az öröklés vagy a környezet hatása jól vizsgálható az ikervizsgálatokban.

1 pont

VII. Veszélyes szteroidok

11 pont

A feladat a követelményrendszer 2.1., 2.3.1., 4.3.4. és 4.8.4. pontjai alapján készült.

Az ábrák forrásai:

https://eatmore.blog.hu/2014/08/29/13_1_teny_es_tevhit_a_szteroidokrol_523

http://hu.drlahlali.org/testosteron_vyrabotka-testosterona-u-muzhchin.html

1. C	1 pont
2. A	1 pont
3. A és D	1 + 1 = 2 pont
4. hipotalamusz (kis neuroszekréciós sejtjei)	1 pont
5. B és C	1 + 1 = 2 pont
6. FSH és LH / tüszőserkentő és sárgatestserkentő hormon	1 + 1 = 2 pont
<i>megjegyzés: a sorrend mindegy!</i>	
7. negatív visszacsatolás elve	1 pont
8. A vér magas szteroidszintje gátolja a hipotalamusz és a hipofízis / a herék működését szabályozó szervek hormontermelését, így a herék nem kapnak utasítást a hormontermelésre	1 pont
<i>Másképpen is megfogalmazható.</i>	

VIII. Anyagcsere folyamat-határozó

12 pont

A feladat a követelményrendszer 2.2, 2.3.3. és 6.1.1. pontjai alapján készült.

1. Minden helyesen azonosított folyamat 1-1 pontot ér, összesen	8 pont
<i>I. folyamat: glikolízis</i>	
<i>II. folyamat: a fotoszintézis fényszakasza</i>	
<i>III. folyamat: végső (terminális) oxidáció</i>	
<i>IV. folyamat: fehérjeszintézis (transzláció)</i>	
<i>V. folyamat: RNS-átírás (transzkripció)</i>	
<i>VI. folyamat: DNS-szintézis (replikáció)</i>	
<i>VII. folyamat: a fotoszintézis sötétszakasza</i>	
<i>VIII. folyamat: citromsavciklus</i>	
2. A és E	1+1 = 2 pont
3. C és D	1+1 = 2 pont

IX.A. Választható feladat – Hormonjaink, idegrendszerünk **20 pont**
A feladat a követelményrendszer 3.4.4., 4.8.1., 4.8.4. pontjai alapján készült.

Utazás közben **10 pont**

1. A	1 pont
2. E	1 pont
3. A mellékvese velőállománya	1 pont
Emeli a vércukorszintet / felelős a Canon-reakcióért /a Canon-reakció bármely elemének leírása	1 pont
4. A vér ozmotikus nyomásának növekedése	1 pont
5. Vazopresszin / ADH	1 pont
Hipotalamusz	1 pont
6. A nagyagykéregben / a homloklebenyben	1 pont
7. Félkörös ívjáratok / belső fül	1 pont
8. Nyeléskor a fülkürt nyílik, és kiegyenlítődik a nyomás a középfül és a külvilág között.	
<i>Másként is megfogalmazható.</i>	1 pont

Hallószervünk – esszé **10 pont**

1.		
• A rezgést a hallójáratban a levegő a dobhártyának adja át,	1 pont	
• az ingert a középfülben lévő	1 pont	
• Kalapács, üllő, kengyel veszi át,	1 pont	
• ami az ovális ablakon át	1 pont	
• a belső fülben lévő	1 pont	
• Csigában	1 pont	
• a Corti-szervhez juttatja.	1 pont	
2.		
• Itt az alaphártyán lévő szőrsejtek	1 pont	
• a folyadék rezgése következtében	1 pont	
• A fedőhártyával való (mechanikai) érintkezés hatására jönnek ingerületi állapotba.	1 pont	

IX.B. Választható feladat – Ökológiai hálózatok

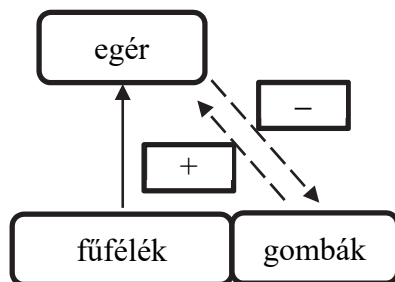
20 pont

A feladat a követelményrendszer 5.1. és 5.4 pontjai alapján készült.

Táplálkozási hálózat

10 pont

1. B 1 pont
2. E 1 pont
3. versengés 1 pont
4. versengés 1 pont
5. *A kölcsönhatás minőségének helyes jelölése:* 1 pont

6. A, C és E 1+1+1 = 3 pont
7. kommenzalizmus 1 pont
8. parazitizmus / élősködés 1 pont

A szénvegyületek útja a táplálkozási láncban – esszé

10 pont

A feladat a követelményrendszer 2.1.4; 2.2.2; 2.2.3 és 3.4.3 pontjai alapján készült.

1. A szerves szénvegyületekből / szén-dioxidból
  - a levelek / a lágyszár táplálékkészítő alapszövetében
  - a sejtek zöld színtestjeiben / kloroplasztiszaiban
  - fényenergia segítségével zajlik a redukció. 3 pont
2. A növényi tartaléktápanyag
  - keményítő
  - az emésztés során hidrolízissel
  - glükóz egységekre bomlik. 3 pont
3. Oxigénszegény környezetben
  - erjedéssel a sejtplazmában
  - kisebb szerves molekulákra / tejsavra bomlik, 2 pont

Míg oxigéngazdag környezetben

  - a sejtplazmában és a mitokondriumokban zajló biológiai oxidáció során
  - szén-dioxid és víz lesz belőle. 2 pont